

Benkő Gitta

A VANNAK NINCSEN
LESSZEBOZSIK PÉTER: *BEHÓDOLT TARTOMÁNY*. FORUM KIADÓ,
ÚJVIDÉK – KALLIGRAM KIADÓ, BUDAPEST, 2020.

Bozsik Péter megfontoltan, (majdnem) pontosan tízévenként megjelenő versesköteteinek legújabbja, a *Behódolt tartomány* című, műves megjelenésű könyv a negyedik a sorban. A kötet egyharmad része saját versek válogatása, kétharmada szerb költők verseinek fordítása, ám végigolvasva mindet, láthatóvá válik szerves (és nem pusztán tematikai) összetartozásuk. A három tömbbe szerkesztett saját verseket két ikervers foglalja keretbe, s ezeknek első darabja, *A dekódolt tartomány* című mintegy a szerb lírából hozottak nyitányaként is működik. A *Mircea Dinescunak és kevés vajdasági barátomnak* ajánlott első keretvers ugyanakkor kontinuitást és ellenpontpárhuzamot egyaránt felmutat, hiszen Bozsik előző, a *Gourmandiai partraszállás* című kötetéből való, onnan átemelve itt rendezői-szerkezeti funkcióval gazdagodik, és a hozzárendelt ikervers révén valamiféle tükörfelülettel is. Nem tájak, térségek (s benne vívódó, szorongó, szerető és szerelmeskedő lakói) jelennek meg benne, hanem tartomány, amelyben „korhú birodalmi szél fúj”, s amelyben a baljós előérzetet a látható jelek érzékeny dekódolása igazolja, végül a pusztulás helyszínévé válik vagy – mint a zárókeret-versben (*Behódolt tartomány*) – uradalom lesz belőle. A két lefojtott atmoszférájú vers a fenyegetettségnek, a készülődő pusztításnak ugyanazon jeleit sorakoztatja fel, csak nüanszokban, elnevezésekben különböznek egymástól, a címerállatok mindenütt ragadozók, barbárok ideje jön, melyben megszűnik a vers létjoga. Két nagy, egyenként és egymás mellé állítva is erőteljes, megrázó politikai-közéleti és létvers ez, amelyben a számot vető költő alakja a *Hajnali részegségét* idézi, ám itt nem kifelé szemlélődik: a pusztulásra ítélt, depresszív és reményvesztett tartomány lehunytt szemmel is felidézhető. Emigráció előttinek és utáninak is tekinthető a két vers párosa, pár-

huzamosságuk és ellentétük a megismétlődő talajvesztés és reményvesztettség híradásai, s hogy a zárósorok a teljes kilátástalanságot vagy derűs legyintést hordozzák-e, azt az olvasó tiszte eldönteni.

A kötet verseinek szinte mindegyike párbeszéd része, ajánlással vagy mottóban megidézve a (többnyire) költőtársakat, a költő nekik, velük beszél, megszólított kortársaival és szellemi mestereivel állandó dialógusban létezve ki is rajzolja azt a szellemi tartományt, amelyben szól, és amelyben nem elidegenedett ideák sejlenek fel, hanem embereket, barátságokat idéz, elkezdődött vitákat folytat. A *Kaleidoszkóp*ban ezt írja:

„A fogalmak hideg
vasak, melyeket
csak messziről
szemlélni jó.” (15.)

A második, a *Rezervátum* című ciklus versei erősebben reflektálnak az egyén belső történéseire, konkrét élményeire, amelyeknek helyszíneit azóta elfoglalták vagy elpusztították. A *Hangszennyezés* című versben a betüremkedő külvilág-zajok fenyegetővé válnak az egyén számára, s már nemcsak az élet intimitását, de puszta létezését veszélyeztetik.

Bozsik versei nem nélkülözik a nyelvi játékosságot (*Lessze*) és az ironikus-önironikus látásmódot sem: a *Panaszmagyar az Adrián* soraiba sűrített panasz-puffogás-sorozat végül egy fogalmatlan és érzéketlen panaszmagyart rajzol meg, aki egocentrikus szörnyetegként, gyűlölködve élősködik a tájon, környezetén, majd megnyugszik egy lózungban. A versek (ön)ironiája azonban olykor nemcsak látásmód, hanem leplezés is, hátralépés a túlságos személyességtől vagy érzelmességtől, mint oly gyakran a harmadik vers-tömb, a *Post mortem* búcsú- vagy gyászverseiben: ellegyinti megilletődöttségét, elterelő-zavart fecsegését, hogy végül pusztán a vigasztalan vigasz maradjon:

„Valóban mi lesz velünk?
Semmi.
Az lesz velünk.
Meg könyvek, könyvek, könyvek.
(Amíg lehet.)”
(*Mimézis*, 46.)

A kötet fontos és tekintélyes részét tehát a műfordítások alkotják, négy szerb költő verseit olvashatjuk. Bozsik Péter a háborúban való részvételt elutasítva 1991-ben költözött Magyarországra. Emigrált. És elhozta magával egy (sem időben, sem térben nem oly messzi) háborúra készülődő világ lírai lenyomatát, amely pontosabban és érzékletesebben tudósít, mint mennyi híradás, és amely saját lírájának témáiban, szikár, dísztelen, gyakran közbeszédszerű nyelvezetében is rokona. Ebből adódik a saját versek és a műfordítások egymás mellé rendelésének egységes, kontinuus jellege.

Stevan Tontić *A Szarajevói kézirat* című versgyűjteménye az ostrom szörnyűségeit a szemtanú érintettségével ábrázolja, „a halál és a sötétség városát”, ahol egyformán mindenkire, válogatás nélkül a nyomorúságos halál vár. Miodrag Pavlović *Ő* című versének fordított dogmatikájában éppen a hiány, a nemlét, a nem-jelenlevőség válik Isten-bizonyítékká, melynek mégis van erkölcsi parancsa: a figyelem, az odafordulás.

A magára hagyott, ostromlott Szarajevóban rekedt lakosság elpusztítását Josip Osti *Szarajevói halottaskönyv* című versfüzére a drámai történeteket olykor provokatív, önmagára erőltetett szenvtelenséggel, a híradások hangján szólaltatja meg (az egyes verscímek akár az újsághírek), máskor pedig személyesebb, közvetlen vallomásba fordul:

„végigsírtam a gyerekkorom
és
nem szűnök sírni
könnyeim abba a könnycseppbe olvadnak
amely elnyeli a világot”
(*Szarajevóban minden fal siratófal*, 143.)

Bozsik Péter kötete erőteljes, jelentős versek válogatása, a kor történéseire reflektáló, az azoktól gyakran függetlenedni vágyó személyes boldogság–boldogulás–vesződség örömeit is elbeszélő líra, amellyel Munjin Andrea piros–fekete, töredékszerű illusztrációi kölcsönösen reflektáló viszonyba kerülnek, egymásnak értelmező-nyugtalanító kiegészítői.

Súlyos, feledhetetlen kötet.